

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра історії та філософії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
проф. Ігор ЛИМАН

31 серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти

ОК 01 Історія України
обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавр

за спеціальністю 016 Спеціальна освіта

за предметною спеціальністю 016.01 Логопедія

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

кваліфікація: бакалавр зі спеціальної освіти за спеціалізацією «Логопедія»

Робоча програма «Історія України» для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта за предметною спеціальністю 016.01 Логопедія галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
кваліфікація: бакалавр зі спеціальної освіти за спеціалізацією «Логопедія»

Освітньої програми «Логопедія. Спеціальна психологія»

Розробники

Антощак Марина Миколаївна - к.і.н., доцент кафедри історії та філософії

Робочу програму погоджено проектною групою освітньої програми та схвалено на засіданні кафедри історії та філософії від “31” серпня 2023 року (протокол № 1)

Завідувач кафедри історії та філософії, д.і.н., проф. (І.І.Лиман)

Гарант освітньої програми, к.пед.н., доц. (Г.О.Лопатіна)

© БДПУ, 2023 рік

© Антощак М.М., 2023 рік

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	обов'язкова навчальна дисципліна	
	Спеціальність: 016 Спеціальна освіта Спеціалізація: 016.01 Логопедія		
Модулів – 6	Освітньо-професійна програма: «Логопедія. Спеціальна психологія»	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 90 год.		1-й	1-й
Мова навчання: українська		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.; самостійної роботи студента – 4 год.	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
Вид контролю:			
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33%/67%

для заочної форми навчання – 9%/91%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є опанування історичними знаннями, закономірностями історичного розвитку, ознайомлення з новими підходами до історичної освіти в умовах багатокультурного середовища; актуалізація, систематизація та поглиблення історичних знань.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- 1) навчання способам добору матеріалу для аналізу історії на засадах принципу полікультурності, аксіологічності, послідовності;
- 2) набуття знань методів і прийомів ефективного спілкування, уміння створювати позитивний емоційний клімат;
- 3) формування вміння простежувати, діагностувати процес історичного розвитку, побудований на засадах полікультурності;
- 4) використання історичних процесів у сучасному житті.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- 1) хронологію історичних подій;
- 2) закономірності історичного розвитку;
- 3) причинно-наслідкові зв'язки історичних явищ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) правильно оперувати термінами та поняттями;
- 2) ефективно застосовувати набуті знання у житті;
- 3) мати власну позицію щодо наслідків історичних подій;
- 4) бути патріотом української держави.

Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	загальні	ЗК-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	РНУ18. Демонструвати на основі загальноєвропейських принципів, підходів і практик соціально свідому та відповідальну поведінку, слідувати деонтологічним принципам, гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

		<p>ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>	<p>РНУ18. Демонструвати на основі загальноєвропейських принципів, підходів і практик соціально свідому та відповідальну поведінку, слідувати деонтологічним принципам, гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>
2	спеціальні	<p>СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.</p>	<p>РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.</p> <p>РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.</p> <p>РНУ18. Демонструвати на основі загальноєвропейських принципів, підходів і практик соціально свідому та відповідальну поведінку, слідувати деонтологічним принципам, гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p>
		<p>СК-15. Здатність аргументовано відстоювати власні професійні переконання, дотримуватись їх у власній фаховій діяльності</p>	<p>РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти.</p> <p>РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.</p>
		<p>СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення,</p>	<p>РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні</p>

		навчання та саморозвитку	ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну апаратуру та інструменти. РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.
--	--	--------------------------	---

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.

Тема 1. Найдавніші землероби та скотарі на території України. Давні слов'яни.

Тема 2. Княжа Русь-Україна

Тема 3. Українські землі в складі Литовського князівства, Польщі, Угорщини та інших країн.

Тема 4. Україна у XVII – XVIII ст.

Змістовний модуль 2. Україна у XIX – на початку XX ст.

Тема 5. Инкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій.

Тема 6. Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст.

Тема 7. Українська революція

Тема 8. Моделі української державності 1917-1922 рр.

Змістовний модуль 3. Новітня історія України

Тема 9. Українська РСР у 20-50-ті роки XX ст.

Тема 10. Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст.

Тема 11. Державотворчі процеси в Україні в 1991-2000-х рр.

Тема 12. Україна в умовах російської агресії (2014-2023).

3. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	люб.	інд.	с.р.		л	п	люб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.												
Тема 1. Найдавніші землероби та скотарі. Давні слов'яни.	7	2				5	7	2				5
Тема 2. Київська Русь.	8		2			6	8					8
Тема 3. Українські землі в складі Литовського князівства, Польщі, Угорщини та інших країн.	7	2				5	7					7
Тема 4. Україна у XVII – XVIII ст.	8		2			6	8					8
Разом за з.модулем 1	30	4	4			22	30	2				28

Змістовний модуль 2. Україна у XIX – на початку XX ст.												
Тема 5. Інкorporація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій.	8	2				6	8	2				6
Тема 6. Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст.	7		2			5	7					7
Тема 7. Українська революція.	7		2			5	8					8
Тема 8. Моделі української державності 1917-1922 рр.	8	2				6	7	2				5
Разом за з.модулем 2	30	4	4			22	30	4				26
Змістовний модуль 3. Новітня історія України												
Тема 9. Українська РСР у 20-50-ті роки XX ст.	7	2	2			3	8					8
Тема 10. Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст.	8	2				6	7					7
Тема 11. Державотворчі процеси в Україні в 1991 – 2000-х рр.	7	2	2			3	7	2				5
Тема 12. Україна в умовах російської агресії (2014-2023).	8	2	2			4	8					8
Разом за з.модулем 3	30	8	6			16	30	2				28
Всього	90	16	14			60	90	8				82

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Найдавніші землероби та скотарі на теренах України. Давні слов'яни.	2	2
2.	Україна у XVII – XVIII ст. Українські землі в складі ВКЛ, Польського королівства та інших держав.	2	
3.	Інкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій.	2	
4.	Моделі української державності 1917-1922 рр.	2	2
5.	Українська РСР у 20-50-х рр. XX ст.	2	2
6.	Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст.	2	
7.	Державотворчі процеси в Україні в 1991-2000-х рр.	2	
8.	Україна в умовах російської агресії (2014-2023).	2	2
	Всього	16	8

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Княжа Русь Україна та Галицько-Волинська Русь.	2	
2.	Українські землі у складі ВКЛ, Польщі та інших країн.	2	
3.	Україна у XVII – XVIII ст.	2	
4.	Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст.	2	
5.	Українська революція.	2	
6.	Українська РСР у 20-50-х рр. XX ст.	2	
7.	Україна в умовах російської агресії (2014-2023).	2	
	Всього	14	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Найдавніші землероби та скотарі. Давні слов'яни.	5	5
2.	Київська Русь.	6	8
3.	Українські землі в складі ВКЛ, Польщі та інших країн.	5	7

4.	Україна у XVII – XVIII ст.	6	8
5.	Інкорпорація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій.	6	6
6.	Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст.	5	7
7.	Українська революція.	5	8
8.	Моделі української державності 1917-1922 рр.	6	5
9.	Українська РСР у 20-50-х рр. XX ст.	3	8
10.	Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст.	6	7
11.	Державотворчі процеси в Україні в 1991-2000-х рр.	3	5
12.	Україна в умовах російської агресії (2014-2023).	4	8
	Всього	60	82

7. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна підготовка, екскурсії до музеїв, підготовка розгорнутих повідомлень, виконання невеликих досліджень.

- 1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження), практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
- 2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.
- 3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу.
- 4) Методи стимулювання навчальної діяльності: метод навчальної дискусії; метод опори на життєвий досвід здобувачів.

8. Засоби оцінювання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- 1) екзамен;
- 2) тести;
- 3) презентації виконаних завдань.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю та підсумкового контролю. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного контролю та підсумкового контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять. Лекційні заняття оцінюються на основі зроблених конспектів лекцій. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену, який передбачає перевірку теоретичних знань та практичних навичок.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за весь курс навчання та під час поточного контролю та підсумкового контролю (екзамену) (50+50=100) та вираховується за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Таблиця 9.1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Лекційні заняття	8		
Практичні заняття	42		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен	50		

Таблиця 9.2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-25	26-29	30-32	33-39	40-45	46-50
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано		зараховано				
Лекційне заняття 1	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 2	1	1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 3		1	1	1	1	1	1
Лекційне заняття 4			1	1	1	1	1
Лекційне заняття 5				1	1	1	1
Лекційне заняття 6					1	1	1
Лекційне заняття 7						1	1
Лекційне заняття 8							1
Всього	2	3	4	5	6	7	8
Практичне заняття 1	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 2	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 3	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 4	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 5	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 6	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Практичне заняття 7	2,1	3,1	3,5	3,8	4,7	5,4	6
Всього	15	22	25	27	33	38	42
Разом максимальна кількість набраних балів	17	25	29	32	39	45	50

Таблиця 9.3. Розподіл набраних студентом балів під час підсумкового контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-17	18-24	25-28	29-32	33-38	39-44	45-50
	F	FX	E	D	C	B	A
Екзаменаційне питання 1	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Екзаменаційне питання 2	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Екзаменаційне питання 3	5,6	8	9,3	10,6	12,6	14,6	16,6
Максимальна кількість набраних балів	17	24	28	32	38	44	50

Таблиця 9.4. Шкала оцінювання підсумкового контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
45-50	відмінно	зараховано	A (відмінно)
39-44	добре		B (дуже добре)
33-38			C (добре)
29-32			D (задовільно)
25-28	задовільно		E (достатньо)
18-24	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-17	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Таблиця 9.4. Відповідність результатів контролю знань за різними шкалами та критерії оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності за 100-бальною шкалою	Шкала оцінювання ЄКТС		Критерії оцінювання	Національна шкала оцінювання	
	Оцінка за шкалою ЄКТС	Значення оцінки за шкалою ЄКТС		Екзамен, курсова робота, практика	Залік
90-100	A	відмінно	Студент виявляє творчі здібності, вміє самостійно	відмінно	зараховано

			здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, може використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує свої відповіді.		
78-89	B	дуже добре	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці творчо розв'язує вправи і завдання у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре	
65-77	C	добре	Студент вмiє зiставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовує її на практиці; вмiє контролювати власну діяльність; виправляти помилки, добирати аргументи для підтвердження своїх думок.		
58-64	D	задовільно	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно	
50-57	E	достатньо	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, фрагментів.		

Таблиця 9.5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64			D (задовільно)
50-57	задовільно		E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

10. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс дисципліни.

11. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 1. До 18 серпня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 448 с.
2. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 2. Від 18 серпня 1991 р. до 31 грудня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 432 с.
3. Гарін А., Кігіцар І., Кондратенко О. Історія України. – Київ, вид-во Центр навчальної літератури, 2017. – 240 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – Київ, Портал, 2021. – 432 с.
5. Качкан В., Левандовський В., Величко О. Історія України. – Київ: Медицина, 2018. – 360 с.
6. Костів К. Книги буття українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020 – 190 с.
7. Лаврецький Р. Історія України XIX-XXI століть. – Вид-во Знання, 2017– 375 с.
8. Наш Г. Історія українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 250 с.
9. Турченко Ф, Турченко Г. Каганов Ю. Історія України (1914–1945). – Вид-во Гельветика, 2021. – 368 с.

Додаткова

1. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. – Вид-во Кліо, 2020. -288 с.

2. Белебеха І. Національна Україна. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 384 с.
3. Боряк Г., Таїрова-Яковлева Т. Самійло Величко. «Літопис». – Київ, вид-во Кліо, 2020. – 1016 с.
4. Білінський В. Україна-Русь. Книга перша. Споконвічна земля. – Вид-во Богдан, 2015. – 384 с.
5. Білінський В. Україна-Русь. Книга друга. Князі галицькі-острозькі. – Вид-во Богдан, 2016. – 376 с.
6. Білінський В. Україна-Русь. Книга третя. Українська звитяга. – Вид-во Богдан, 2016. – 408 с.
7. Галамай С. Боротьба за визволення України 1929-1989. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020. – 342 с.
8. Дзира Я. Літопис Самовидця. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 208 с.
9. Зеркаль С. Руїна козацько-селянської України в 1648-1764-1802 роках. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 248 с.
10. Ільєнко І. В пазурах у двоглавого. Українство під царським гнітом (1654-1917). – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 256 с.
11. Ільєнко І. У жорнах репресій. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 400 с.
12. Історія Української Держави. Гетьманат Ранньомодерної доби. Під редакцією Валерій Смолій. – Видавництво Арій, 2018. – 720 с.
13. Історія України, написана у V ст. до нашої ери Геродотом. – Видавництво: ФОП Стебеляк, 2019. – 144 с.
14. Касименко О. Російсько-українські взаємовідносини 1648 - початку 1651 р.. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
15. Касьянов Г. Незгодні. Українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. – Вид-во Кліо Мова, 2019. – 272 с.
16. Кісь О. Українки в ГУЛАГУ: вижити значить перемогти: монографія. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. – 288 с., бібл., іл.
17. Коваль Р. Жінки у визвольній війні. Історії, біографії, спогади. 1917-1930 рр. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 432 с.
18. Коваль Р. Донбас. Радість і біль 2014-2020. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 184 с.
19. Кралюк П. Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії. – Вид-во КНТ, 2017. – 240 с.
20. Кралюк П. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. – Вид-во Фоліо 2020. – 432 с.
21. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 86 с.
22. Наш Г. Історія українського народу
23. Недак В. Україна - Козацька Держава. – Видавництво Еліт Бук, 2016. – 1216 с.
24. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018. – 142 с.
25. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Видавництво: Клуб Сімейного Дозвілля. – 512 с.
26. Полонська-Василенко Н. Історія України (у 2-х томах). – Київ: Либідь, 2017. – 1280 с.

27. Прокоп М. Україна і українська політика Москви. – Вид-во Ярославів Вал, 2020. – 216 с.
28. Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920-1939 рр. Спогади, документи, світлина. Укладач Андрій Сова. – Вид-во Априорі, 2019. – 816 с.
29. Сорока Ю. 100 важливих подій історії України. – Вид-во Фоліо, 2019. – 208 с.
30. Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державності України. – Вид-во Посвіт, 2019. – 484 с.
31. Чорний Г. Хто ми є, українці? – Вид-во Ярославів Вал, 2020 – 224 с.
32. Чухліб Т. Українське козацтво. Золоті сторінки історії. – Київ: Кристал Бук, 2015. – 398 с.
33. Чухліб Т. Ідеальна держава в Україні ? Козацький проект 1710 року. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. – 103 с.
34. Чухліб Т., Бачинська О. Козацька Україна. Після зруйнування Запорозької Січі (1775-1905). – Вид-во Арій, 2021). – 352 с.
35. Шерер Жан-Бенуа Літопис України або Історія козаків-запорожців та козаків України. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 302 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 10.08.2020)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 10.08.2020)
3. URL: <http://www.history.org.ua/>
4. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
5. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
6. URL: <http://www.historians.in.ua/>